

	INNHold	Side
1.	FOLKETRYGDENS OMFANG (MEDLEMSKAP)	3
2.	YTELSER	4
3.	FINANSIERING	4
4.	ALDERSPENSJON	5
4.1	Alderspensjon – gamle regler	6
4.1.1	Grunnpensjon og forsørgingstillegg	7
4.1.2	Tilleggspensjon	8
4.1.3	Sært tillegg	9
4.1.4	Pensjonstillegg	9
4.2	Alderspensjon – nye regler	10
4.2.1	Inntektspensjon	10
4.2.2	Garantipensjon	10
5.	YTELSER TIL ETTERLATTE	11
5.1	Ytelser til gjenlevende ektefelle	11
5.2	Barnepensjon	13
6.	STØNAD VED UFØRHET	13
7.	ARBEIDSAVKLARINGSPENGER	15
8.	MEDISINSK STØNAD VED SYKDOM	16
9.	KONTANTSTØNAD VED SYKDOM OG FØDSEL MV.	17
9.1	Sykepenger	17
9.2	Omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger	18
9.3	Kontantytelser ved fødsel og adopsjon	19
10.	DAGPENGER UNDER ARBEIDSLØSHET	21
11.	YTELSER VED YRKESKAD E	22
12.	YTELSER TIL ENSLIG MOR ELLER FAR	23
13.	GRAVFERDSSTØNAD	24
14.	FORSKUTTERING AV UNDERHOLDSBIDRAG TIL BARN	24
15.	BARNETRYGD	24
16.	KONTANTSTØTTE FOR SMÅBARNSFORELDRE	25
17.	BESKATNING AV TRYGDEYTELSER	26
18.	TRYGDEAVTALER MED ANDRE LAND	27
19.	SUPPLERENDE STØNAD FOR PERSONER MED KORT BOTID	27

Denne oversikten er kun ment for informasjonsformål og som en generell oversikt over norske trygderegler. Den er ikke en rettskilde. Det kan ikke utledes rettigheter fra informasjonen i oversikten. Alle krav på trygdeytelser må være hjemlet i de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter.

DET NORSKE TRYGDESYSTEMET

De viktigste generelle trygdeordningene i Norge er folketrygden, barnetrygden og kontantstøtten til småbarnsforeldre.

Stønad fra folketrygden ytes etter lov av 28. februar 1997.

Barnetrygd ytes etter lov av 8. mars 2002.

Kontantstøtte til småbarnsforeldre ytes etter lov av 26. juni 1998.

1. FOLKETRYGDENS OMFANG (MEDLEMSKAP)

Som hovedregel er alle som er bosatt eller arbeider som arbeidstakere i Norge eller på faste eller flyttbare anlegg og innretninger på den norske kontinentalsokkelen pliktige medlemmer i folketrygden. Det samme gjelder personer som oppholder seg på Svalbard, Jan Mayen og i norske biland og som arbeider for norsk arbeidsgiver med virksomhet i disse områder og/eller som var medlemmer i folketrygden før oppholdet. Videre er visse kategorier norske statsborgere som arbeider i utlandet, pliktige medlemmer.

Statsborgere fra EØS-land som arbeider på norske skip, bortsett fra hotell- og restaurantbetjening på cruiseskip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister, er pliktige medlemmer i Norge. Utenlandske statsborgere (ikke EØS) som ikke er bosatt i Norge eller annet nordisk land, og som er ansatt på et skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister i utenriksfart, er pliktige medlemmer bare med rett til stønad ved yrkesskade og gravferdshjelp. Samme personkategori ansatt på skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister er ikke pliktige medlemmer i folketrygden for noen stønadsformer.

Unntatt fra pliktig medlemskap er en utenlandsk statsborger som er lønnet arbeidstaker hos fremmed stat eller mellomfolkelig organisasjon. Tilsvarende gjelder på nærmere vilkår personer med kortvarige arbeidsforhold i riket og personer som utelukkende har pensjon fra utlandet mv.

Under midlertidig opphold i utlandet, dvs. opphold som varer i inntil 12 måneder, er man fortsatt medlem i folketrygden. Dersom man kommer i inntektsgivende arbeid i utlandet, opphører imidlertid medlemskapet.

Personer som ikke er medlemmer etter bestemmelsene som er nevnt ovenfor, kan søke om frivillig medlemskap. Forutsetningen er at de oppholder seg i Norge eller oppholder seg utenfor Norge og har vært medlemmer minst tre av de siste fem kalenderår før søknadstidspunktet, og har nær tilknytning til det norske samfunnet.

2. YTELSER

Folketrygden gir rett til alders-, etterlatte- og uførepensjon, grunnstønad og hjelpestønad ved uførhet, arbeidsavklaringspenger, stønad ved yrkesskade, stønad til enslige forsørgere, kontantstønad ved egen og barns og andre nære pårørendes sykdom, fødsel, adopsjon og arbeidsløshet, medisinsk stønad ved sykdom, skade, legemsfeil, svangerskap og nedkomst og ved avbrudd av svangerskap og gravferdsstønad.

Mange av folketrygdens ytelser fastsettes i forhold til et grunnbeløp (heretter kalt G). Grunnbeløpet reguleres årlig av Kongen med virkning fra 1. mai, i samsvar med lønnsveksten. Gjennomsnittlig G for 2010 var NOK 74 721 og G per 1. januar 2011 er NOK 75 641.

Satsene for de ytelser som er oppgitt i det følgende, er per 1. januar 2011.

3. FINANSIERING

Folketrygden finansieres ved medlemsavgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre medlemmer (trygdeavgift), arbeidsgiveravgift og tilskudd fra staten. Avgiftssatsene og tilskuddet fra staten fastsettes av Stortinget. Tallene som er oppgitt i dette avsnitt, gjelder for året 2011.

Følgende ytelser dekkes helt ut av statstilskuddet: Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, stønad til bedring av funksjonsevnen i dagliglivet, grunnstønad, hjelpestønad, garantert tilleggspensjon til fødte/unge uføre, utdanningsstønad, stønad til barnetilsyn og overgangsstønad til etterlatte, enslige, skilte og separerte forsørgere, ytelser til

etterlatte familiepleiere, behovsprøvd gravferdsstønad samt bidragsforskudd som overstiger refusjon fra bidragspliktige.

Medlemsavgiften for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende beregnes på grunnlag av pensjonsgivende inntekt. Det betales ikke avgifter av pensjonsgivende inntekt under NOK 39 600. Trygdeavgiften skal ikke utgjøre mer enn 25% av den inntekten som overstiger dette beløpet.

Kontantstønad ved sykdom, fødsel, adopsjon og arbeidsløshet betraktes som pensjonsgivende inntekt. Det samme gjelder rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad.

Medlemsavgiften for arbeidstakere er 7,8% av den pensjonsgivende inntekten (brutto lønnsinntekt). For selvstendig næringsdrivende er avgiftssatsen 11% av den pensjonsgivende inntekten (netto næringsinntekt). For annen personinntekt (pensjoner mv.) er avgiftssatsen 4,7%.

Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av utbetalt lønn. Avgiften blir differensiert i henhold til i hvilken del av landet virksomheten er lokalisert. Det er regionale soner basert på geografiske og økonomiske forhold. Avgiftssatsen for disse sonene varierer fra 0,0% til 14,1%.

For 2010 var folketrygdens samlede utgifter ca. NOK 313 039 mill. Beløpet utgjør ca. 35,8% av de samlede utgifter på statsbudsjettet og ca. 12,5% av bruttonasjonalproduktet. Statstilskuddet til folketrygden var i 2010 ca. NOK 89 624 mill, eller ca. 28,6% av folketrygdens samlede utgifter.

Barnetrygden og kontantstøtten til småbarnsforeldre blir finansiert over statsbudsjettet.

4. ALDERSPENSJON

Som følge av pensjonsreformen, ble det med virkning fra 1. januar 2011 innført adgang til fleksibelt uttak av alderspensjon for personer i alderen 62 til 75 år. For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år må pensjonen når vedkommende fyller 67 år, generelt minst tilsvare minste pensjonsnivå med full trygdetid.

Pensjonen kan tas ut helt eller delvis. Uttaksalternativene er 20, 40, 50, 60, 80 og 100%. Arbeid og pensjon kan fritt kombineres, uten avkorting av pensjonen. Fortsatt arbeidsinntekt til og med 75 år gir pensjonsopptjening, også når pensjonen er tatt ut.

Det innføres levealdersjustering av pensjoner som tas ut fra 2011. Levealdersjustering er en mekanisme som knytter pensjonsalderen eller pensjonsnivået til utviklingen i befolkningens levealder. Når levealderen i befolkningen øker, må en arbeide noe lenger for å oppnå samme årlige pensjon, fordi opparbeidede pensjonsrettigheter da skal fordeles på lengre forventet levetid. Pensjonen beregnes ved at opptjente rettigheter divideres med et forholdstall/delingstall. Dette tallet fastsettes på bakgrunn av forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet. Ordningen innebærer at den årlige pensjonen blir høyere jo senere den tas ut. Uttaksreglene er nøytralt utformet, slik at summen av alderspensjon man mottar i perioden som pensjonist, vil være uavhengig av uttakstidspunkt.

Pensjonsreformen medfører også endringer i reguleringen av pensjoner. Pensjon under utbetaling skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75%, mens satsene for minste pensjonsnivå reguleres med lønnsveksten justert for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer. Pensjon under opptjening reguleres i samsvar med lønnsveksten.

Som følge av pensjonsreformen innføres også nye regler for opptjening av pensjon for personer født etter 1953. For personer født i årene 1954–1962 vil alderspensjonen bestå av forholdsmessige andeler beregnet etter gamle og nye opptjeningsregler. Personer født fra og med 1963 vil få hele pensjonen beregnet etter de nye opptjeningsreglene. I avsnitt 4.1 beskrives de gamle opptjeningsreglene, og de nye opptjeningsreglene beskrives i avsnitt 4.2.

4.1 Alderspensjon – gamle regler

Alderspensjon består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg og eventuelle forsørgingstillegg for ektefelle og barn. Forsørgingstilleggene er inntektsprøvde ytelser. Til alderspensjon gitt med virkning etter 2010 for personer født fra og med 1943 ytes et pensjonstillegg i stedet for sært tillegg.

Grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg eller pensjonstillegg divideres med vedkommendes forholdstall på uttakstidspunktet og justeres for eventuell uttaksgrad. Pensjonen reguleres årlig med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

4.1.1 Grunnpensjon og forsørgingstillegg

Medlemmer i trygden har rett til grunnpensjon dersom medlemskapet omfatter ytelser etter pensjonskapitlene, og den samlede trygdetiden er minst tre år i tidsrommet fra fylte 16 år til og med det året vedkommende fyller 66 år. Vilkåret om å være medlem gjelder ikke for personer som har minst 20 års botid, eller som har rett til tilleggspensjon, jf. avsnitt 4.1.2.

Grunnpensjonen fastsettes på grunnlag av trygdetiden, og er uavhengig av både tidligere inntekt og betalt avgift. Full grunnpensjon ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir grunnpensjonen tilsvarende mindre. Personer som ikke er medlemmer i trygden, og som har mindre enn 20 års botid, får grunnpensjon etter en trygdetid som svarer til det antall år tilleggspensjonen ytes etter.

I utgangspunktet utgjør full grunnpensjon (basisgrunnpensjon) 100% av G (NOK 75 641). Full grunnpensjon utgjør likevel 85% av G når pensjonistens ektefelle (evt. samboer som vedkommende tidligere har vært gift med, har felles barn med eller har levd sammen med i 12 av de siste 18 månedene) mottar pensjon eller har en årlig inntekt på mer enn 2 G (NOK 151 282).

Grunnpensjonen divideres med vedkommendes forholdstall på uttakstidspunktet og justeres for eventuell uttaksgrad. Pensjonen reguleres årlig med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

En person som har fylt 67 år og mottar hel alderspensjon og som forsørger ektefelle (evt. en samboer som vedkommende tidligere har vært gift med eller har barn med) som ikke selv er pensjonist, kan ha rett til et ektefelle tillegg som utgjør 25% av minste pensjonsnivå med høy sats.

En alderspensjonist som forsørger barn under 18 år, kan ha rett til et barn tillegg på opptil 20 prosent av minste pensjonsnivå med høy sats for hvert barn.

Dersom pensjonistens inntekt overstiger et visst fribeløp, blir eventuelt tillegg for ektefelle og/eller barn redusert med 50% av den overskytende inntekten.

Dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, reduseres tilleggene tilsvarende.

4.1.2 Tilleggspensjon

Siktemålet med tilleggspensjonen er til en viss grad å kunne opprettholde tilvent levestandard ved pensjonering.

Rett til tilleggspensjon har den som i minst tre år etter 1966 har hatt en årlig inntekt som overstiger det gjennomsnittlige grunnbeløpet for vedkommende år. Inntekt opptil 6 G (NOK 453 846) er fullt ut pensjonsgivende. Mellom 6 G og 12 G (NOK 907 692) er bare 1/3 av inntekten per år pensjonsgivende. Før 1992 var inntekt opptil 8 G fullt ut pensjonsgivende og inntekt mellom 8 G og 12 G pensjonsgivende med 1/3. Inntekt over 12 G er ikke pensjonsgivende. Pensjonsgivende inntekt fastsettes for hvert kalenderår fra og med det året medlemmet fyller 13 år, til og med det året medlemmet fyller 75 år.

Tilleggspensjonens størrelse er avhengig av pensjonspoeng og av antall år med opptjening av pensjonspoeng (poengår). For å oppnå full tilleggspensjon kreves det etter hovedregelen 40 poengår. Pensjonen reduseres forholdsmessig når pensjonisten har færre enn 40 poengår.

Pensjonspoeng blir beregnet for hvert kalenderår ved at pensjonsgivende inntekt opptil 6 G (før 1992 8 G) fratrukket G divideres med G. Eventuell overskytende inntekt opptil 12 G divideres med 3 G. Til sammen gir dette pensjonspoengtallet for vedkommende år.

Eksempel: Hvis den pensjonsgivende inntekten er på 6 ganger gjennomsnittlig G i 2010:

$$\frac{(6 \times \text{NOK } 74\,721) - \text{NOK } 74\,721}{\text{NOK } 74\,721} = 5 \text{ pensjonspoeng}$$

Det høyeste poengtallet man kan få for et år, er 7. Fra 1971 til 1991 var imidlertid det maksimale poengtallet 8,33.

Full årlig basistilleggspensjon utgjør 42% (tilleggspensjonsprosenten) av det beløp som framkommer ved at G multipliseres med gjennomsnittet av de 20 høyeste poengtallene (sluttpoengtallet) som vedkommende har. Har vedkommende pensjonspoeng for færre

enn 20 år, benyttes gjennomsnittet av samtlige poengtall. For poengår før 1992 er tilleggspensjonsprosenten 45. Tilleggspensjonen divideres deretter med vedkommendes forholdstall på uttakstidspunktet og justeres for eventuell uttaksgrad. Pensjonen reguleres årlig med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

Mange eldre har ikke hatt anledning til å opptjene full tilleggspensjon. Det er derfor fastsatt spesielle overgangsbestemmelser for personer født før 1937. Det er et vilkår at vedkommende har trygdetid for et visst antall år før 1967. Overgangsbestemmelsene om overkompensasjon gjelder bare for lønnsinntekt opptil 5 G for kalenderåret (NOK 378 205). For inntekter mellom 5 og 12 G gjelder kravet om 40 poengår for å få full tilleggspensjon.

Personer som uten betaling har omsorg for barn under 7 år, funksjonshemmede, syke og eldre hjemme, godskrives opptil 3,00 pensjonspoeng per år for årene 1992–2009. For år fra og med 2010 gis det 3,50 i pensjonspoeng. Dette svarer til en arbeidsinntekt på henholdsvis NOK 302 564 og NOK 340 385.

En gjenlevende ektefelle mv. (jf. avsnitt 5.1) går ved fylte 67 år over på alderspensjon, og får da rett til sin egenopptjente tilleggspensjon, eller 55% av summen av sin egen og den avdødes tilleggspensjon avhengig av hva som gir best resultat.

4.1.3 Sært tillegg

Personer født før 1943 og som ikke har, eller bare har en liten tilleggspensjon, har rett til et sært tillegg fra folketrygden. Til alderspensjon gitt med virkning etter 2010 for personer født fra og med 1943 ytes et pensjonstillegg i stedet for sært tillegg, se avsnitt 4.1.4.

Fullt sært tillegg ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres sært tillegget forholdsmessig. Tilleggspensjonen går til fradrag i sært tillegget.

4.1.4. Pensjonstillegg

Til alderspensjon gitt med virkning etter 2010, for personer født fra og med 1943, ytes et pensjonstillegg i stedet for sært tillegg til pensjonister som ikke har, eller bare har en liten, tilleggspensjon.

Pensjonstillegget tilsvarer differansen mellom minste pensjonsnivå og basispensjonen (grunnpensjon og tilleggspensjon).

Minste pensjonsnivå er fastsatt med flere satser avhengig av sivilstand og ektefelle/samboers inntektsforhold. En person som har minst 40 års trygdetid, har rett til et uavkortet minste pensjonsnivå ved 67 år. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres pensjonstillegget forholdsmessig.

4.2 Alderspensjon – nye regler

Alderspensjon består etter de nye reglene av inntektspensjon beregnet ut fra tidligere inntekt, se avsnitt 4.2.1. Til personer som har opparbeidet liten eller ingen rett til inntektspensjon, ytes det en garantipensjon, se avsnitt 4.2.2.

4.2.1 Inntektspensjon

All pensjongivende inntekt fra 13 til 75 år medregnes i pensjonsopptjeningen.

For hvert år med pensjonsopptjening akkumuleres en pensjonsbeholdning. Årlig pensjonsopptjening tilsvarer 18,1 prosent av den pensjongivende inntekten. Alle inntekter opp til et nivå tilsvarende 7,1 G (NOK 537 051) medregnes.

Inntektspensjonen fastsettes på bakgrunn av pensjonsbeholdningen på uttakstidspunktet. Pensjonsbeholdningen gjøres da om til en årlig pensjon ved at den divideres på pensjonistens delingstall. Delingstallet gjenspeiler forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet.

4.2.2 Garantipensjon

Medlemmer i trygden har rett til garantipensjon dersom medlemskapet omfatter ytelser etter pensjonskapitlene, og den samlede trygdetiden er minst tre år i tidsrommet fra fylte 16 år til og med det året vedkommende fyller 66 år. Vilkåret om å være medlem gjelder ikke for personer som har minst 20 års samlet trygdetid.

Garantipensjon gis med to satser avhengig av sivilstand og ektefelles/samboers inntektsforhold. Garantipensjonen fastsettes videre på grunnlag av trygdetiden, og er uavhengig av både tidligere inntekt og betalt avgift. Full garantipensjon ytes til den som

har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir garantipensjonen tilsvarende mindre.

Garantipensjonen avkortes med 80 prosent av inntektpensjonen.

5. YTELSER TIL ETTERLATTE

5.1 Ytelser til gjenlevende ektefelle

Gjenlevende ektefelle (evt. samboer som tidligere har vært gift eller har felles barn med avdøde) som er under 67 år og som ikke har tatt ut alderspensjon, har rett til pensjonsytelser hvis vedkommende er medlem i trygden og den avdøde var medlem i trygden og arbeidsfør i minst tre år fram til dødsfallet. Den gjenlevende har også rett til ytelse dersom den avdøde i minst tre år fram til dødsfallet mottok pensjon fra folketrygden. Vilkåret om at den gjenlevende må være medlem, gjelder ikke når den avdøde hadde opptjent tilleggspensjon. Det ytes i så tilfelle også en tilsvarende grunnpensjon. Videre fravikes kravet om fortsatt å være medlem for utbetaling av grunnpensjon dersom enten gjenlevende eller avdøde har minst 20 års botid.

En gjenlevende ektefelle mv. får etterlattepensjon dersom ekteskapet har vart i fem år, eller den gjenlevende har eller har hatt barn med den avdøde eller har omsorg for den avdødes barn og ekteskapet og omsorgsperioden etter dødsfallet samlet utgjør minst fem år.

En skilt ektefelle mv. som ikke har inngått ekteskap på tidspunktet for dødsfallet, har rett til ytelse hvis dødsfallet inntreffer innen fem år etter skilsmissen og ekteskapet varte i minst 25 år eller 15 år dersom det var barn i ekteskapet. Femårskravet gjelder ikke dersom den fraskilte gjenlevende ved dødsfallet mottok underholdsbidrag fra avdøde. Ytelser faller bort dersom vedkommende inngår nytt ekteskap.

Full etterlattepensjon består av en grunnpensjon som svarer til 1 G, tillagt 55% av den tilleggspensjonen som den avdøde mottok eller ville fått som uførepensjonist regnet etter full uførhet. Dersom den avdøde var 67 år eller eldre, medregnes opptjening fram til dødsfallet, men ikke lenger enn til og med det 75. året når det gjelder personer født i 1943 eller senere, eller til og med det 69. året for personer født i 1942 eller tidligere.

Hvis den avdøde pga. trygdetidens lengde ville ha fått eller hadde redusert grunnpensjon, reduseres den gjenlevendes grunnpensjon tilsvarende.

Det ytes særtillegg, jf. avsnitt 4. Fullt særtillegg tilsvarer 1 G, men avkortes forholdsmessig når avdødes trygdetid var mindre enn 40 år. Tilleggspensjonen går til fradrag i særtillegget.

Etterlattepensjonen er inntektsprøvd. For en etterlatt som har eller kan forventes å få en årlig arbeidsinntekt som overstiger 50% av G, utgjør pensjonen differansen mellom full pensjon og 40% av den overskytende inntekt. Det forventes at etterlatte under 55 år skaffer seg en arbeidsinntekt på 2 G (NOK 151 282) på årsbasis. For den som ikke har arbeidsinntekt, vil pensjonen bli redusert med NOK 45 384, med mindre vedkommende har rimelig grunn til å ikke ha inntekt. Etterlatte som ikke er i arbeid ved dødsfallet, får en rimelig tid til omstilling.

Til gjenlevende som ikke har krav på etterlattepensjon, og som midlertidig er ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid, kan det gis overgangsstønad.

Overgangsstønad blir beregnet etter de samme reglene som etterlattepensjon.

Utdanningsstønad ytes gjenlevende ektefelle mv. som trenger utdanning eller opplæring for å bli i stand til å forsørge seg selv.

Stønad til barnetilsyn ytes gjenlevende ektefelle mv. som må overlate det nødvendige tilsyn med barna til andre pga. utdanning eller arbeid. Stønaden utgjør 64% av utgiftene til barnetilsyn begrenset oppad til NOK 41 136 per år for første barn, NOK 53 676 for to barn og NOK 60 816 for tre eller flere barn. Stønaden faller bort ved inntekt over 6 G (NOK 453 846).

Det ytes tilskudd til dekning av utgifter til flytting for å komme i arbeid.

Utdanningsstønad, stønad til barnetilsyn og tilskudd til flytting kan ytes selv om den avdøde ikke fylte kravet om umiddelbart forutgående trygdetid, dersom den gjenlevende er medlem i trygden. Ytelsene gis bare for den tid gjenlevende fortsatt er medlem i trygden.

5.2 Barnepensjon

Til barn under 18 år ytes det barnepensjon dersom en eller begge foreldre er døde. Det er et vilkår at den avdøde faren eller moren var medlem i trygden i minst tre år fram til dødsfallet. Det foreligger også rett til ytelser dersom avdøde oppebar pensjon fra folketrygden i en periode på minst tre år før dødsfallet. Barn under utdanning ytes pensjon inntil fylte 20 år dersom begge foreldrene er døde.

Når en av foreldrene er død, utgjør full årlig barnepensjon 40% av G (NOK 30 256) for første barn, og for hvert av de øvrige barna 25% av G (NOK 18 910).

Når begge foreldrene er døde, ytes det for det første barnet en barnepensjon som tilsvarer etterlattepensjon for den av foreldrene som i tilfelle ville fått størst slik pensjon. For det neste barnet utgjør full barnepensjon 40% av G, og for hvert av de øvrige barna 25% av G.

Når det er to eller flere barn, blir pensjonene lagt sammen og delt likt mellom barna.

Barnepensjon blir redusert dersom en eventuell grunnpensjon til gjenlevende ektefelle ville blitt redusert på grunn av manglende trygdetid.

6. STØNAD VED UFØRHET

Stønad under uførhet omfatter grunnstønad, hjelpestønad og uførepensjon.

Rett til grunnstønad har person som er medlem i trygden, og som er helt eller delvis ufør.

Grunnstønad ytes dersom uførheten medfører betydelige ekstraavgifter. Det er seks grunnstønadssatser, som reguleres etter vedtak av Stortinget. Årsbeløpene for 2011 er: NOK 7 452, NOK 11 376, NOK 14 940, NOK 21 996, NOK 29 832 og NOK 37 260.

Hjelpestønad gis til personer som trenger spesielt tilsyn og pleie. Det er fire hjelpestønadssatser, som reguleres etter vedtak av Stortinget. Årsbeløpene for 2011 er: NOK 13 356, NOK 26 712, NOK 53 424 og NOK 80 136.

De tre høyeste satsene gjelder forhøyet hjelpestønad til barn og unge under 18 år.

Foreldre med ansvar for tilsyn og pleie av barn som har mottatt hjelpestønad i minst tre år, gis hjelpestønad i tre måneder etter at tilsyn og pleie har opphørt fordi barnet dør.

I tilfeller hvor grunnstønad og hjelpestønad ytes sammen med pensjonsytelser som er redusert pga. for kort opptjeningstid, reduseres grunn- og hjelpestønaden tilsvarende. Dette gjelder ikke der grunn- eller hjelpestønad ytes på selvstendig grunnlag, uavhengig av pensjonsytelser.

Til medlemmer i trygden mellom 18 og 67 år som har vært medlemmer i minst tre år umiddelbart fram til uførheten inntrådte og har varig redusert arbeidsevne med minst 50% pga. sykdom, skade eller lyte, ytes uførepensjon.

Det er også et vilkår for uførepensjon at vedkommende fortsatt er medlem i folketrygden. Vilkåret om å være medlem gjelder ikke for opptjent tilleggspensjon fra folketrygden. I dette tilfelle utbetales det også grunnpensjon som svarer til det antall poengår tilleggspensjonen ytes etter. Videre fravikes kravet om at vedkommende fortsatt skal være pensjonstrygdet for utbetaling av grunnpensjon dersom vedkommende har minst 20 års botid.

Uførepensjonen består av grunnpensjon og tilleggspensjon og/eller særtilllegg.

Det medregnes framtidig trygdetid og framtidige pensjonspoeng fram til og med det året vedkommende fyller 66 år, men medregningen begrenses for personer med utenlandsopphold av betydning. Framtidige pensjonspoeng fastsettes på grunnlag av inntekt før uførheten inntrådte. For øvrig beregnes grunnpensjon og tilleggspensjon som ved alderspensjon.

Medlemmer som er født uføre eller blir uføre før fylte 26 år, får medregnet framtidige pensjonspoeng med minst 3,5 for hvert år (tilsvarende en pensjongivende inntekt på 4,5 G) dersom vedkommende er født etter 1940. Det stilles imidlertid strengere krav til den medisinske lidelsens alvorlighet og dokumentasjon enn ved den ordinære uførevurderingen.

Medlemmer som er født i et av årene 1931-1940 og som er født uføre eller ble uføre før fylte 26 år, har rett til en minste garantert tilleggspensjon direkte på grunnlag av sluttpoengtall 3,3.

Ved delvis uførhet blir pensjonen redusert forholdsmessig.

Et ektefelle tillegg på opptil 50% av pensjonistens grunnpensjon ytes på nærmere vilkår for forsørget ektefelle. Et barn tillegg på opptil 40% av grunnbeløpet kan på nærmere vilkår ytes for hvert forsørget barn under 18 år. Disse tilleggene er inntektsprøvd. Det gis et garantitillegg til ytelser fra før innføringen av inntektsprøvingen (1. mai 1991).

For personer som er tilstått pensjon før 1992 med framtidig poengopptjening, skal medregnede poengår fra og med 1992 omregnes etter de nye opptjeningsreglene som er beskrevet i avsnitt 4.2. Et tilsvarende garantitillegg som nevnt ovenfor, gjelder også i samband med endringene i reglene for opptjening av tilleggspensjon. Garantitillegget har som siktemål å hindre nominell reduksjon av løpende ytelser. Det vil reduseres og gradvis falle bort i takt med de årlige G-reguleringene.

Dersom det er sannsynlig at vedkommende vil få innvilget uførepensjon, kan det ytes foreløpig uførepensjon i ventetid før uførepensjon kan ytes.

7. ARBEIDSAVKLARINGSPENGER

Medlemmer i folketrygden kan ha rett til arbeidsavklaringspenger dersom de oppholder seg i Norge, og har vært medlemmer i folketrygden i minst tre år umiddelbart før kravet settes fram. En trygdetid på ett år er tilstrekkelig dersom man har vært fysisk og psykisk i stand til å utføre et ordinært inntektsgivende arbeid i det året.

Arbeidsavklaringspenger gis til medlemmer mellom 18 og 67 år som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått arbeidsevnen nedsatt med minst halvparten. Arbeidsavklaringspenger skal dekke utgifter til livsopphold og gis som hovedregel under gjennomføring av aktiv behandling eller et arbeidsrettet tiltak, eller når brukere har prøvd slike tiltak og fortsatt anses å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, og får oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten for å bli i stand til å skaffe seg eller beholde arbeid som han eller hun kan utføre.

Arbeidsavklaringspenger beregnes på grunnlag av pensjongivende inntekt i året før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten. Grunnlaget for beregning av arbeidsavklaringspenger skal likevel fastsettes ut fra gjennomsnittet av den

pensjonsgivende inntekten i de tre siste kalenderårene før samme tidspunkt, dersom dette gir et høyere grunnlag. Beregningsgrunnlaget kan maksimalt være 6 G (NOK 453 846). Arbeidsavklaringspengene utgjør 66 % av grunnlaget for arbeidsavklaringspenger per år, og utbetales for fem dager i uken. Medlemmer som har hatt lav eller ingen pensjonsgivende inntekt før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, er garantert en årlig minsteytelse på 1,97 G (NOK 149 013). For unge uføre er minsteytelsen 2,44 G (NOK 184 564). I tillegg gis et barnetillegg på NOK 27 for hvert forsørget barn under 18 år. Barnetillegget gis for fem dager i uken.

Tilleggsstønader gis til medlemmer mellom 16 og 67 år. Stønadene skal helt eller delvis kompensere for utgifter som medlemmet har i forbindelse med gjennomføringen av et arbeidsrettet tiltak.

8. MEDISINSK STØNAD VED SYKDOM

Alle medlemmer i folketrygden får gratis opphold og behandling, inkludert medisiner, i sykehus. Dette følger av lov om spesialisthelsetjenesten m.m. og lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern. For behandling som gis utenfor sykehus, gjelder reglene i lov om helsetjenesten i kommunene og lov om folketrygd.

For behandling utenfor sykehus hos lege, psykolog og fysioterapeut, samt for viktige medisiner og transportutgifter i forbindelse med undersøkelse eller behandling, betales en egenandel av pasienten. Det resterende dekkes av kommunen, det regionale helseforetaket og/eller folketrygden. Eksempelvis er pr. 1. januar 2011 egenandelen ved konsultasjon hos en allmennpraktiker NOK 136 per konsultasjon og hos legespesialist og spesialist i klinisk psykologi NOK 307. For viktige legemidler og sykepleieartikler (på blå resept) er egenandelen 38% av reseptbeløpet (maksimalt NOK 520 per resept). For resepter som kan brukes flere ganger skal det betales en egenandel ved hver utlevering av et kvantum svarende til tre måneders forbruk av legemiddelet.

Det er visse unntak fra betaling av egenandel for spesielle sykdomstilfeller og persongrupper. Barn under 12 år er fullstendig fritatt for egenandeler for helsetjenester. Barn under 16 år er fritatt for egenandeler for helsetjenester som faller inn under egenandelstak 1, jf. nedenfor. Barn og ungdom under 18 år betaler ikke egenandel for psykoterapi og tannbehandling. Nødvendige undersøkelser under

svangerskap og etter nedkomst er gratis. Minstepensjonister er fritatt for egenandel på legemidler og sykepleieartikler på blå resept.

Det fastsettes et årlig utgiftstak (egenandelstak 1) for egenandeler ved legehjelp, psykologhjelp, viktige legemidler/sykepleieartikler og reiser i forbindelse med behandling. Når utgiftstaket er nådd, får medlemmet et frikort som innebærer at folketrygden yter full dekning av disse utgiftene resten av kalenderåret. Taket fastsettes av Stortinget for ett år av gangen. For 2011 er taket satt til NOK 1 880.

Egenandelstak 2, for utgifter til visse helsetjenester som ikke inngår i frikortordningen nevnt ovenfor (egenandelstak 1), omfatter fysioterapi, enkelte former for refusjonsberettiget tannbehandling med unntak av kjeveortopedi, opphold ved opptreningsinstitusjoner og behandlingsreiser til utlandet (klimareiser). Taket fastsettes av Stortinget for ett år av gangen. For 2011 er taket satt til NOK 2 560.

9. KONTANTSTØNAD VED SYKDOM OG FØDSEL MV.

9.1 Sykepenger

Medlemmer med årlig inntekt på minst 0,5 G (NOK 37 821) er berettiget til sykepenger under sykdom som medfører arbeidsudyktighet. Som hovedregel gjelder en ventetid på fire uker for rett til sykepenger, dvs. at yrkesaktiviteten må ha vart i minst fire uker.

Sykepenger for arbeidstakere ytes med 100% av pensjonsgivende inntekt fra og med første sykefraværsdag og inntil 260 dager (52 uker). Sykepenger ytes av arbeidsgiveren i de første 16 kalenderdagene og deretter av folketrygden. I arbeidsgiverperioden gjelder ikke bestemmelsen om minimumsinntekt. Det ytes ikke sykepenger for den del av inntekten som overstiger 6 G (NOK 453 846).

Til selvstendig næringsdrivende ytes sykepenger med 65% av pensjonsgivende inntekt fra og med 17. sykedag og inntil 248 dager. Ved å betale særskilt premie kan selvstendig næringsdrivende få sykepenger med 65% av pensjonsgivende inntekt fra og med første sykedag, eller 100% fra og med 1. eller fra og med 17. sykedag.

Alderspensjonister kan motta full alderspensjon ved siden av arbeidsinntekt. Det ytes sykepenger til medlem mellom 62 og 67 år uavhengig av om det er tatt ut

alderspensjon. Medlem mellom 67 og 70 år har rett til sykepenger i inntil 60 dager dersom inntektsgrunnlaget er mer enn 2 G (NOK 152 282). Det ytes ikke sykepenger til medlem som har fylt 70 år.

9.2 Omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger

Omsorgspenger

Arbeidstakere som er borte fra arbeidet pga. nødvendig tilsyn med sykt barn, har rett til omsorgspenger i 10 dager per år, eventuelt 15 dager for foreldre med mer enn to barn. Enslige foreldre har rett til omsorgspenger i 20 dager per år, eventuelt 30 dager dersom vedkommende har mer enn to barn. Fraværet anses nødvendig også når foreldrene oppholder seg på sykehus sammen med barnet. Retten til omsorgspenger gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år.

Arbeidstakere med ansvar for kronisk syke eller funksjonshemmede barn har rett til ti ekstra stønad dager for hvert kronisk sykt eller funksjonshemmet barn. Er arbeidstakeren alene om omsorgen, dobles antall stønad dager.

Selv om den ene av foreldrene er alene om den daglige omsorgen, kan stønad dagene fordeles mellom foreldrene i forhold til omfanget av avtalt samvær. NAV lokalt må ha fått skriftlig erklæring om samværsfordelingen fra begge foreldrene.

Arbeidstakere har tilsvarende rett til omsorgspenger for nødvendig tilsyn med barn under 12 år, henholdsvis 18 år, dersom den som har det daglige tilsynet med barnet er syk, eller forhindret fordi vedkommende følger et annet barn til behandling eller undersøkelse.

Omsorgspenger beregnes som sykepenger og dekkes av arbeidsgiver for opptil 10 dager per kalenderår. Arbeidsgiver plikter dessuten å forskuttere omsorgspenger som en arbeidstaker har rett til utover dette, mot refusjon fra folketrygden.

Pleiepenger og opplæringspenger

Yrkesaktive som har omsorg for barn under 12 år som er innlagt i helseinstitusjon, har rett til pleiepenger fra trygden fra åttende dag etter innleggelsen. Dersom barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie fra en av foreldrene, kan det ytes pleiepenger også etter at barnet er utskrevet. Slike pleiepenger gis bare til en person av gangen. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjelder retten til barnet fyller 18 år.

Yrkesaktive som har omsorg for barn under 18 år med en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, har rett til pleiepenger fra trygden hvis vedkommende av hensyn til barnet må oppholde seg ved helseinstitusjon mens barnet er innlagt, eller må være hjemme fordi barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie fra en eller begge foreldre. Det gjelder ingen øvre aldersgrense for psykisk utviklingshemmede barn som har en slik sykdom eller skade.

Det kan ytes graderte pleiepenger ned til 50% når det er etablert tilsyns- eller avlastningstilbud for barnet deler av dagen eller noen dager i uken.

Den som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år har rett til fortsatt ytelse i inntil tre måneder etter at pleieforholdet har opphørt fordi barnet dør.

Yrkesaktive som har omsorgen hjemme for nære slektninger i livets slutfase, gis pleiepenger fra trygden. Disse pleiepengene kan utbetales opptil 60 dager for hver pasient.

Det foreligger rett til opplæringspenger ved deltagelse i kurs eller i opplæring for å bli bedre i stand til å ta seg av et langvarig sykt eller funksjonshemmet barn uten hensyn til barnets alder. Kurset eller opplæringen må foregå ved en godkjent helseinstitusjon eller et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter.

Pleiepenger og opplæringspenger ytes alltid av trygden og etter samme bestemmelser som for sykepenger fra trygden, men uten ventetid for selvstendig næringsdrivende m.fl.

9.3 Kontantytelser ved fødsel eller adopsjon

Svangerskapspenger

Gravide arbeidstakere som etter lov eller forskrift er pålagt å slutte i arbeid på grunn av risikofylt arbeidsmiljø, og som heller ikke kan omplasseres, har rett til svangerskapspenger. Retten gjelder fra tidspunktet for fratreden og frem til tre uker før fødselen. Retten gjelder også selvstendig næringsdrivende og frilansere.

Foreldrepenger ved fødsel og adopsjon

Foreldre som er medlem av trygden og har vært i arbeid mv. i minst seks av de siste ti månedene før stønadperioden tar til, har rett til foreldrepenger ved fødsel eller adopsjon av barn under 15 år.

Foreldrepenger ytes ikke ved stebarnsadoptsjon, likevel slik at adoptivforelder har tilsvarende rettigheter som fedre hvis adopsjonen finner sted så tidlig at stønadperioden ved fødsel fortsatt løper. Retten gjelder fra adopsjonstidspunktet og i den resterende delen av stønadperioden ved fødsel.

Stønadperioden ved fødsel er til sammen inntil 46 uker etter full sats (samme beløp som sykepenge). (Stønadperioden økes til 47 uker for barn født 1. juli 2011 eller senere.) Det er anledning til å forlenge stønadperioden til 56 uker med 80 prosent lønnskompensasjon. (For barn født 1. juli 2011 eller senere kan stønadperioden forlenges til 57 uker.) Ved adopsjon er stønadperioden henholdsvis 43 og 53 uker (henholdsvis 44 og 54 uker for barn adoptert 1. juli 2011 eller senere). Stønadperioden hvor bare far har tjent opp rett til foreldrepenger, er henholdsvis 37 og 47 uker både ved fødsel og ved adopsjon (henholdsvis 38 og 48 uker for barn født eller adoptert 1. juli 2011 eller senere).

Ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn, har foreldrene rett til foreldrepenger i ytterligere 5 uker (7 uker med redusert sats) for hvert barn mer enn ett.

Mor må ta ut tre uker av stønadperioden før fødselen, samt minst seks uker umiddelbart etter nedkomsten. Ved adopsjon er ingen del av stønadperioden forbeholdt mor. Hvis begge foreldre har opptjent rett til foreldrepenger, er ti uker av stønadperioden ved fødsel og adopsjon forbeholdt far (fedrekvote). (Fedrekvoten utvides til tolv uker for barn født 1. juli 2011 eller senere.)

Den resterende delen av stønadperioden kan foreldrene fordele seg i mellom. Det er en forutsetning for fedres uttak at mor enten går ut i arbeid, tar offentlig godkjent utdanning på heltid, tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med delvis arbeid som i sum gir heltid, eller er for syk til å ta seg av barnet.

For barn som er født 1. juli 2011 eller senere, kan far ta ut tolv uker permisjon i tilfeller der mor mottar uførepensjon, selv om ikke mor går ut i arbeid eller utdanning.

Foreldrepenger kan tas ut delvis i kombinasjon med delvis arbeid. Det er en forutsetning at det foreligger skriftlig avtale med arbeidsgiver om omfanget og varigheten av deltidsarbeidet. Foreldrepengene reduseres tilsvarende reduksjonen i stillingsdel, og utbetales over en tilsvarende lengre periode. Med unntak av de tre

ukene før fødsel og seks uker etter fødsel som er forbeholdt mor, kan hele stønadsperioden tas ut gradert. Adgangen omfatter altså også fedrekvoten.

Uttaket av foreldrepenger kan også utsettes i perioder med skriftlig avtalt heltidsarbeid.

Foreldrepengene må være tatt ut innen barnet er 3 år eller innen 3 år etter adopsjonen.

Engangsstønad ved fødsel og adopsjon

Dersom mor ikke har opptjent rett til foreldrepenger, ytes en engangsstønad ved fødsel og adopsjon på NOK 35 263.

Adopsjonsstøtte

Ved utenlandsadopsjon ytes over statsbudsjettet en engangsstøtte på NOK 42 560.

10. DAGPENGER UNDER ARBEIDSLØSHET

Dagpenger gir delvis kompensasjon for tapt arbeidsinntekt på grunn av arbeidsledighet. Arbeidsledigheten må utgjøre et tap i arbeidstid på minst 50 prosent sammenlignet med arbeidet tid forut for ledigheten.

Den trygdede må være reell arbeidssøker, dvs. være arbeidsfør, stå registrert som arbeidssøker og raskt kunne tiltre ethvert heltids- eller deltidsarbeid som han eller hun er fysisk og psykisk skikket til å ta. Som hovedregel stilles også krav til full geografisk mobilitet. Det kan lempes på disse kravene dersom sosiale hensyn som høy alder, svekket helse eller omsorgsansvar tilsier det. Personer som anses som selvforskyldt arbeidsledig eller som uten rimelig grunn avslår tilbud om arbeid eller tiltak, får forlenget ventetid eller midlertidig bortfall av retten til dagpenger.

Den trygdede må ha hatt en lønnsinntekt på minst 1,5 G (NOK 113 462) i det siste avsluttede kalenderåret eller på minst 3 G (NOK 226 923) i løpet av de tre siste avsluttede kalenderårene. Likestilt med arbeidsinntekt er svangerskapsrelaterte sykepenger, svangerskapsenger og foreldrepenger.

Dagpenger utbetales når vedkommende har vært arbeidsledig og stått registrert som arbeidssøker i tre av de siste femten dager.

Dagpenger beregnes på grunnlag av arbeidsinntekt, samt dagpenger ved sykdom, fødsel, adopsjon og arbeidsledighet utbetalt i siste eller i gjennomsnitt over de tre siste avsluttede kalenderår. Beregningsgrunnlaget kan maksimalt være 6 G (NOK 453 846).

Dagpenger utgjør 2,4 promille av beregningsgrunnlaget per dag og utbetales for fem dager i uken. Kompensasjonsgraden utgjør om lag 62,4 prosent av beregningsgrunnlaget. I tillegg ytes et barnetillegg på NOK 17 per dag for hvert forsørget barn under 18 år.

Personer som har mottatt dagpenger i minst åtte uker det foregående året gis et ferietillegg på 9,5 % av utbetalte dagpenger.

Stønadsperiodens lengde varierer avhengig av størrelsen på tidligere arbeidsinntekt. En arbeidsinntekt på minst 2 G (NOK 151 282) gir en stønadsperiode på 104 uker (2 år). En arbeidsinntekt på under 2 G gir en stønadsperiode på 52 uker (1 år). Etter at trygdede har gått ut en stønadsperiode, kan stønad igjen ytes når vedkommende på ny fyller kravet til minsteinntekt.

11. YTELSER VED YRKESKADE

I folketrygden er arbeidstakere og enkelte andre grupper, f. eks. militærpersoner og elever/studenter, omfattet av særskilte yrkesskaderegler. Selvstendige næringsdrivende og frilansere har adgang til å tegne en frivillig yrkesskadetrygd.

Dersom et medlem med yrkesskadedekning blir rammet av en yrkesskade, har vedkommende rett til folketrygdens ytelser etter særskilte bestemmelser som gjennomgående er mer fordelaktige enn de vanlige bestemmelsene i folketrygdloven. Dette gjelder både for stønad ved helsetjenester mv. og for pensjonsytelser. I tillegg til folketrygdens ordinære ytelser kan det ved varig men også ytes en menerstatning for ikke-økonomisk tap (forringet livskvalitet). Menerstatningen utmåles på bakgrunn av skadens medisinske art og størrelse. Høyeste menerstatning fra folketrygden er 75% av G (NOK 56 731) per år.

Som yrkesskade regner man en personskade, sykdom eller dødsfall som skyldes en arbeidsulykke. Visse yrkessykdommer er likestilt med yrkesskade. Belastningslidelser og psykiske lidelser som skyldes påkjenninger eller belastninger over tid, omfattes stort sett ikke av reglene om yrkesskade.

Som hovedregel godkjennes en skade eller sykdom som yrkesskade bare når den blir påført mens man er i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.

Ved yrkesskader kan man også ha krav på ytelser utenfor folketrygden etter lov om yrkesskadeforsikring.

12. YTELSER TIL ENSLIG MOR ELLER FAR

Enslig mor eller far har rett til ytelser dersom vedkommende er ugift, skilt eller separert, og ikke lever sammen med en person som vedkommende har barn sammen med, eller har vært gift med, eller en mann som ikke kan utelukkes å være barnets far. Det gis likevel ikke stønad dersom vedkommende har hatt en samboer i 12 av de siste 18 månedene.

Som hovedregel må den enslige moren eller faren ha vært medlem i trygden i tre år umiddelbart før krav om ytelser settes fram, og både vedkommende og barnet må være bosatt og oppholde seg i Norge.

Ytelser til enslig mor eller far er overgangsstønad, stønad til barnetilsyn, utdanningsstønad, og tilskudd til flytting for å komme i arbeid. Med unntak av overgangsstønaden gis disse ytelsene stort sett etter samme regler og i det vesentlige på samme vilkår som for gjenlevende ektefelle jf. avsnitt 5.1. Maksimal årlig overgangsstønad til enslig mor eller far utgjør 2 G (NOK 151 282). Dersom vedkommende har arbeidsinntekt som overstiger 0,5 G på årsbasis, reduseres imidlertid overgangsstønaden med 40% av den overskytende inntekten.

Overgangsstønad kan som hovedregel gis til det yngste barnet fyller åtte år, men ikke i mer enn sammenlagt tre år etter at det yngste barnet er født. Ved utdanning kan stønadstiden utvides med to år.

For enslige forsørgere med omsorg for flere enn to barn, eller enslige forsørgere som før de fylte 18 år fikk aleneomsorg for barn, kan stønadsperioden utvides med opptil tre år.

Stønad til barnetilsyn kan gis til barnet har fullført fjerde skoleår, men kan i særlige tilfeller gis lengre.

13. GRAVFERDSSTØNAD

Folketrygden yter en engangsstønad ved dødsfall for å dekke utgifter i forbindelse med gravferd. Stønaden, som er behovsprøvd, kan utgjøre opptil NOK 19 944.

14. FORSKUTTERING AV UNDERHOLDSBIDRAG TIL BARN

Barn under 18 år bosatt i Norge som ikke bor sammen med begge foreldrene, har rett til forskott på underholdsbidrag. Dette sikrer et minstebidrag når bidraget fra bidragspliktige er forsinket eller uteblir. Det er et vilkår at bidraget kreves inn av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral.

Forskottet er inntektsprøvd og ytes med 100, 75 eller 50 prosent av fullt forskott (henholdsvis NOK 1 380, NOK 1 035 og NOK 690 pr. mnd. pr. barn). Satsbetegnelse endres fra 1. mai 2011 til henholdsvis forhøyet forskott, forskott og redusert forskott.

Fra 1. januar 2011 ytes forskott med den høyeste satsen når mottakers inntekt ikke overstiger NOK 170 900. Fra 1. mai 2011 heves grensen til NOK 217 200. Inntektsgrensen for mellomtsatsen er NOK 323 900 (enslig med ett barn). Laveste sats ytes inntil inntekten overstiger NOK 441 600. Ved denne inntekten bortfaller forskottet.

Inntektsgrensene og forskottsbeløpet justeres normalt 1. juli hvert år.

15. BARNETRYGD

Barnetrygd ytes for barn under 18 år bosatt i Norge.

Barnetrygden utgjør NOK 11 640 per barn per år.

Stønadmottakere bosatt i Finnmark, Nord-Troms (Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Kåfjord, Storfjord, Lyngen og Karlsøy) og Svalbard mottar et tillegg i barnetrygden på NOK 3 840 per år.

Enslig forsørger har rett til barnetrygd for ett barn mer enn de forsørger (utvidet barnetrygd). Samboere har ikke rett til utvidet barnetrygd for særkullsbarn dersom de

også har felles barn. I tilfelle der samboere ikke har felles barn, faller retten til utvidet barnetrygd bort fra måneden etter at de har bodd sammen i minst 12 av de siste 18 måneder. Dersom de får barn, faller retten til utvidet barnetrygd bort fra måneden etter at barnet ble født.

For enslige forsørgere som fyller vilkårene for rett til utvidet barnetrygd etter barnetrygdloven og full overgangsstønad etter folketrygdloven, og som har ett eller flere barn i alderen 0 til 3 år, ytes det et småbarnstillegg i barnetrygden. Det gis ett tillegg per enslig forsørger uavhengig av om vedkommende forsørger flere enn ett barn i alderen 0 til 3 år. Småbarnstillegget utgjør i 2011 NOK 7 920 per år.

16. KONTANTSTØTTE TIL SMÅBARNSFORELDRE

Kontantstøtte ytes for barn mellom ett og tre år som er bosatt i Norge. Det viktigste vilkåret for rett til ytelsen er at barnet ikke gjør bruk av barnehageplass som det mottas offentlig driftstilskudd for. Hvis det foreligger avtale om at barnet skal være i barnehage i 32 timer eller mindre per uke, kan familien være berettiget til delvis kontantstøtte.

Kontantstøtte blir beregnet etter følgende satser:

Avtalt ukentlig oppholdstid i barnehage	Kontantstøtte i prosent av full ytelse	Årlig utbetaling (i NOK)
Ikke bruk av barnehage	100 prosent	39 636
Til og med 8 timer	80 prosent	31 704
9–16 timer	60 prosent	23 784
17–24 timer	40 prosent	15 852
25–32 timer	20 prosent	7 932
33 timer eller mer	Ingen kontantstøtte	0

17. BESKATNING AV TRYGDEYTELSER

Ytelser fra folketrygden regnes, med unntak av engangsstønader og naturalytelser, som skattepliktig inntekt, og skattlegges hovedsakelig etter samme system som lønnsinntekt. Imidlertid sikrer særlige skatteregler at pensjonister og enkelte mottakere av andre trygdeytelser betaler mindre skatt enn lønnsinntakere. Det gjelder særskilte regler som sikrer at en rekke av minstepensjonistene i folketrygden er unntatt inntektsskatt. I tillegg får uførepensjonister et særfradrag i alminnelig inntekt. Minstefradraget er på den annen side noe lavere for pensjonsinntekt enn for lønn.

For uføre- og etterlattepensjonister, samt enslige forsørgere med overgangsstønad, gjelder en særskilt skattebegrensningsregel som sikrer lav eller ingen skatt for personer med lave inntekter og lav formue. Regelen medfører at inntekt på om lag minstepensjonsnivå er skattefri. Inntekter over dette, inkludert et formuetillegg, skattlegges med en sats på 55 pst., slik at fordelene trappes ned inntil det lønner seg å bli skattlagt etter ordinære skatteregler for pensjonister.

Uførepensjonister med så høye inntekter at de ikke kommer inn under skattebegrensningsregelen nyter godt av et særfradrag i inntekten som reduserer skatten på nettoinntekten med NOK 8 960 (2011).

Fra 2011 får alderspensjonister et særskilt skattefradrag. Fradraget sikrer at minstepensjonen er skattefri, og nedtrappes kun mot høyere pensjonsinntekt. Fra samme år blir ektefelle tillegg til alderspensjonister utbetalt skattefritt. Arbeidsavklaringspenger skattlegges som lønnsinntekt.

I tillegg til de særlige skattereglene betaler pensjonister lavere trygdeavgift enn lønnsinntakere mv. (jf. avsnitt 3. Finansiering).

Barnetrygd og kontantstøtte til småbarnsforeldre er ikke skattepliktig inntekt.

Pensjonister som har flyttet til utlandet skattlegges etter særskilte regler om kildeskatt. Skattesatsen er satt til 15%. Norge har inngått skatteavtaler med enkelte land som innebærer at pensjoner kun kan skattlegges i bostedslandet. I slike tilfeller vil pensjonistene følgelig ikke bli pålagt å betale kildeskatt.

18. TRYGDEAVTALER MED ANDRE LAND

Norge har inngått trygdeavtaler med følgende land: Australia, Bosnia-Hercegovina, Canada, Chile, Frankrike, Hellas, Israel, Italia, Kroatia, Nederland, Luxembourg, Portugal, Serbia, Slovenia, Storbritannia og Nord-Irland, Sveits, Tyrkia, Ungarn (for så vidt gjelder sykehjelp), USA og Østerrike, foruten en egen avtale med Quebec.

Videre foreligger en avtale (konvensjon) om trygd mellom de nordiske land.

1. januar 1994 trådte EØS-avtalen i kraft. Den gjelder i dag for de 27 EU-landene (Belgia, Bulgaria, Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Romania, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland, Østerrike, Estland, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, den Slovakiske republikk, Slovenia, den Tsjekkiske Republikk og Ungarn) og tre av EFTA-landene (Island, Liechtenstein og Norge).

Disse avtalene kan utvide eller begrense de ellers gjeldende rettigheter etter folketrygdloven.

19. SUPPLERENDE STØNAD FOR PERSONER MED KORT BOTID

Supplerende stønad har som formål å garantere en minsteinntekt for personer som har fylt 67 år og som ikke har tilstrekkelig pensjon eller andre økonomiske midler fordi de har mindre enn 40 års botid.

Som hovedregel omfatter folketrygden alle som bor i Norge, jf. avsnitt 1. På grunn av kravet om 40 års botid før fylte 67 år for rett til full bostedsbasert pensjon, er det imidlertid ikke sikkert at de som har bodd i Norge i en kortere periode har rett til en pensjon som er tilstrekkelig til livsopphold. Supplerende stønad har som formål å garantere en minsteinntekt (livsopphold) for personer som har fylt 67 år og som ikke har tilstrekkelig pensjon eller andre økonomiske midler fordi de har mindre enn 40 års botid. For å ha krav på supplerende stønad må man ha fylt 67 år og være fast bosatt i Norge.

Det maksimale stønadsbeløpet er satt til samme nivå som et nærmere definert minste pensjonsnivå og utgjør per 1. januar 2011 NOK 151 282 per år for en enslig person og NOK 279 872 per år for par (NOK 139 936 hver).

Stønaden gis etter en streng behovsprøving og reduseres dersom personen eller hans/hennes ektefelle eller samboer har annen arbeids- eller kapitalinntekt eller norsk eller utenlandsk pensjon. Også formue kan i prinsippet tas med i beregningen.

Stønaden er supplementær i forhold til alderspensjon fra folketrygden. Dette utelukker personer som mottar full minstepensjon.

Det stilles ingen vilkår om ventetid eller opptjent trygdetid. Mottakere må fremme ny søknad hvert år ved personlig fremmøte på NAV lokalt.

Den supplerende stønaden er ikke en del av folketrygden og er heller ikke sosialstønad. Stønaden er fullt ut finansiert over statsbudsjettet og administreres av Arbeids- og velferdsetaten.